

Degneliv i gamle Dage.

Af *N. M. Elling.*

I Historisk Samfunds Aarvog for 1914 findes en lille Afhandling om Søndersø Skole. Efterfølgende er at betragte som en Fortsættelse eller Udvidelse deraf. Livet, som det leves, er broget og mangfoldigt, og mange mærkelige Ting er oplevet af Skolens Mænd i Tidens Løb, og mange Bestemmelser er givet om Skoleforhold i de skiftende Tider.

I Provstearkivet for Skovby Herred findes en Protokol over de indrettede danske Skoler i Skovby Herred. Om Søndersø Sogn siges (c. 1740):

Dette Sogn kand være betjent af een Skole, som holdes af Degnen der i Sognet, og som Velbaarne Frue Oberstinde Finech til Dalen,¹⁾ som største Lodseyere i bemeldte Sogn, haver ved forrige Samling om Skolevæsenet, saavel som og udi en til Stiftamtmanden og Biscoppen ergangne Skrivelse hafver andbudet til Skolehold at overlade eet paa Syndersø Gade strax ved Degneboliget beliggende Huus, hvilket hidindtil for Dalens Gods til Skolehuus har været brugt, saa og igentager høybemeldte Frue Oberstinde Finech dette i sit første gjorde Andbud og dette ommelte Huus fremdelis herefter til Skolehus for Syndersø Sogns Ungdom overlader med de Vilkaar, at samme Huus endnu bliver forbedret med 2 Fags Tilbygning, som tillige med Huusets behøvelige Reparation af samtlige Lodseyere bekostes. Hvad sig . . . . . andgaar for Skolehold, da erbyder meerbemeldte Frue Oberstinden endnu som tilforn selv at vilde betale aarlig 12 Rdl., som hun saavel i Henseende til Ungdommens Mængde, som og hendes Bønders rette Vilkaar, self lover at svare med Reserva-

¹⁾ Dallund.

tion, at hendis Bønder i bemelte Sogn for viidere Tyng og Udgifter til Skolehold maa være befriede, end erbyder Fruè Oberstinden, at hendes Gods skal svare aarlig til Skoelen 21 Læs Torf saameget Græsning, Høe og Fodder for 1 Koe og 6 Faar, som tillige af de øfrige Sognets Bønder sket . . . . . Hr. Oberst Gryner til Margaard som Syndersøe Kirckes Patron indstaar ey allene det ommeldte Skolehuuses Istandsættelse efter sit Hartkorns Beløb der i Sognet, men endog derfor aarlig at betale til Degnen for Skolehold een 3die Part imod Frue Oberstinden Finech. Som bliver 4re Rdl. i Penge og 7 La's Tørf til Brende med samme Reservation, som Oberstinden da . . . . . høybemeldte Hr. Obersten ydermere formoder, at de for Kirckens Lyes befalede Penge maa ogsaa blive Degnen for Skolehold tillagt, hvorimod disse 2de. Herskaber og Lodseyere formoder, at de øfrige der i Sognet til holder Deris Bønder ogsaa . . . . . at betale deres Andeel til Skolen, da ellers disse ommeldte 2de Herskaber, formeener, alle de andre Udgifter for deris Godsers saa vel Gaardmands som Huusmands Børn Undervisning . . . . . som eller Forordningen tilholdes.

(10 Underskrifter).

Man ved ikke meget om de første Sognedegne i Søndersø. De 4 første, der kendes af Navn, er Niels Pedersen, Peter Mortensen, Hans Møller og Rasmus Roed, men nogen bestemt Tidsangivelse for deres Embedsvirken kan ikke gives. Rasmus Roed maa dog være Sognedegn allerede 1725,²⁾ da han er Vitterlighedsvidne til et Skifte foretaget efter Skoleholder Mathies Widorphs afdøde Hustru. Skoleholderen havde boet gratis nogle Aar i et Hus, som tilhørte Herskabet paa Dallund, mod at »hand nogle Fattige Børn skulle undervise i deres Børne-Lerdom med Wider —«. Nu vilde han flytte, og derfor skulde det fattige Indbo vurderes. Det kostbareste var 2 Dyner, 2 Puder og 1 Sold, der regnedes til 5 Rdl. Endvidere var der »1 Kiep med Sølfknap«, der var 2 Rdl. værd. Det hele Bo vurderes til 20 Rdl., og man mente, at der ikke var mere, end der vilde medgaa til hans Begravelse, naar han afgik ved Døden.

I Aaret 1768 28. Marts bekendtgør Biskop Ramus, at Christian Schøller har antaget og kaldet den hæderlige Studiosum

²⁾ Han aflagde Degneed 1724.

Nicolai Clausen til at være Sognedegn ved Syndersø Menighed her i Fyen, Rasmus Roed som formedelst sin høje Alderdom og Skrøbelighed ikke formaar selv at forrette sit Embede udi Degne-Kaldet samt den dermed combinerede Skoletjeneste, adjungeret, og siden ved hans Dødsleje Afgang eller Kaldets anden lovlige Vacance være virkelig Degn og Skoleholder ved Søndersø. — Biskoppen har eksamineret ham og funden ham duelig og bekvem til samme Embede. Han skal svare og pensere 3 Rdl. til Nyborg Latine Skole.

I Aaret 1781 4. April bekendtgøres, at Hr. Gustav Grüner Schøller til Margaard har kaldet og antaget hæderlige og vellærde Studiosum Theologie Hans Hansen til at være herefter Sogne Degn for Søndersø Menighed her i Fyen udi den forrige ved Døden afgangne Sogne Degns Nicolai Clausens Sted. Han skal svare 3 Rdl. til Nyborg Latin Skole, og Hr. Kannevorff skal ind-sætte ham i Embedet d. 4. April 1781.

Efter denne Bekendtgørelse er altsaa Nicolai Clausen død 1781, og det stemmer med Vedtegningen i Kirkebogen, hvor der staar: 7. January Degnen Nicolai Clausen begravet med Klokke og Liig-Prædiken; men den gejstlige Skifteprotokol meddeler, at der først 1787 d. 1. Februar afholdtes Skifte efter ham. Da det giver et godt Billede af Degnenes Forhold for 150 Aar siden, gives her en Fortegnelse over hans Efterladenskaber.

I Gæstestuen:

1 Chatol (hvori 4 Rdl.), 1 2 Etagers Kakkellovn, 1 forgyldt Spejl, 1 8 Dages Stueur, 1 Thetrappe med 6 Thekopper og 2 Stk. Stentøy, 6 Stk. Ruslæders Stole, 1 Bord med 2 Fløje, 1 lidet Thebord.

I Gjæste Kammeret:

1 Dragkiste med 4 Skuffer (Enken fik Klæderne overladt ubeseglet. Der var nemlig ikke nogen særdeles Gæld), 1 Porcelæns Kaffekande med Tallerken, 6 Kaffe Kopper, 6 Sølvspiseskeer, ditto Theskeer, 1 Sølvklemme, 1 lidet Sølvbæger, 6 dybe Stentallerkener, 6 flade ditto, 1 hvid Spølkomme, 1 liden Thepotte, 1 do. Mælkepotte, 1 sort beskadiget Kaffekande, 1 Fyrrebord med hel Fod og Skuffe, 1 lidet Spejl, forgyldt, 1 Urtepotte, 1 Par Lærreds Gardiner, 1 Par mindre do., 1 Seng med hjemmegjort Vadmelsovhæng (tilhører ikke denne Stervboe), 1 grønt Tæppe til Sengen, 1 grøn ulden Dyne med Dun, 1 Pude med Fjær, 1 grøn stribet ulden Overdyne, 1 Linned Underdyne med Fjær, 1 blaa og hvid Hoveddyne, 1 Sengested, 2 gl. Stole, 1 Rejskoffert, 1 mindre do., 2 Drejlsduge, 2 Lærreds do. I Dragkisten fandtes 51 Rdl. i Banksedler, som Enken ligeledes bekom, 1 stor Skab, som siges at

tilhøre en fraværende Broder, 1 gl. Egekiste, 1 Par Blaargarns Lagener, 1 Drejlsdug, 1 Par Hørlærreds Lagen, 1 gl. Thedug, 1 Feldtseng med Sejldug i Bunden, 1 gulstribet Hvergarns Omhæng, 1 blaastribet Overdyne, 2 blaa og hvide Hoveddyner, 2 hvide og røde Trækkepuder, 1 Stk blaat og hvidttærnet nyt Tøj, 1 Par Lærreds Gardiner, 1 gl. Lænestol, 1 gl. Læder Stol, 1 gl. Spejl med sort Ramme, 1 Fyrrebord.....

I Dagligstuen:

Røde Gardiner, 1 Egebord, 1 Messingfyrbækken, 1 Strygejern, 1 Kaffekværn, 1 Sengested .....

I Sengekammeret:

1 Ege Slagbord, 1 Egeskab, 1 Stole, 1 Bilæggerovn, — — — 2 Køer, 6 Faar, 3 Gæs og 1 Gasse!

I Bryggers Huset:

1 $\frac{3}{4}$ Tdr. Kobberkeddel, 1 Messing Kedel, 2 smaa do., 3 Gryder, 1 Natbækken, 1 Kobber Kasserolle, 1 Messingdørslag, 1 Rivejærn, 4 Tinfade, 1 $\frac{1}{2}$ Tintallerkener, 1 Tinskaal, 3 Tin Lysstager, 1 Morter, 2 Pander, 1 Æbleskivepande.

I den bedste Stue:

Kakkelovn, Uhr, Chatol, Bord, Stole m. m.

I det ene Gæste Kammer imod Haven:

1 Sengested, 1 Spejl, Gardiner, Tallærkener.

I et Gæste Kammer mod Gaarden:

Seng, Bord, Spejl, Kaffekande, Dynner .....

I Sengekammeret:

1 Sengested, 1 Bord, 1 Spejl, 1 Bilægger Ovn, Potter .....

I Spiis Kammeret:

4 Tinfade, 21 gl. Tallerkener, 2 Lyse Sakse, Kander, Krukker, 4 gl. Ølfjerdinger.

I Brygger Huuset:

Sibøtter, Mælkebøtter, Messingkedler, Stegespid o. s. v.

I Pigens Kammer:

1 Sengested m. m. ....
2 Køer à 6 Rdl 4 Mk., 5 Faar (5 Rdl.), 3 Gæs og 1 Gasse (1 Rdl.),
7 Bistader (11 Rdl.), Bøger 4 Rdl.

Paa Loftet:

Kister, Tønder, Uld, 13 Bikuber (1 Rdl.), 6 Pund bleget Hørgarn, 1 Pund Hør (2 Rdl.), 1 Vugge af Veeger, 1 Tønne Rug, 8 Tdr. Byg, 5 Tdr. Havre.

I Chatollet:

2 Rageknive, 1 Tobakspung, Tobakspiberør, 1 stor Flaske, 1 Panteobligation af 11. Juni 1780 fra Adam Christopher, Selvejer i Trovelse, Ubberud Sogn, til Nicolai Clausen paa 100 Rdl. — I den 1. Skuffe: 18 Hørlærreds Skjorter (10 Rdl.), 7 Kraver, 4 hvide Tørklæder, 6 Halsklude, 1 sort gl. Kjole og Vest, Buxer m. m. —

Ialt 467 Rdl.

Begravelsen kostede 26 Rdl., Sognepræst Kannevorff fik 7 Rdl., Pigen Halvaarsløn 3 Rdl. 2 Mark, Salær til Skifteretten 15 Rdl.

Enken, Ovidia Sl. Clausens, var Datter af Rasmus Roed og Søster til Pastor Lars Roed i Seden, der sammen med Degnen Clausen fra Jylland var Værger for hende. Hun delte med sin eneste Søn Broder Hansen, saa hver fik 181 Rdl. Senere blev hun gift med sin Mands Efterfølger, Degnen Hans Hansen, som var 26 Aar yngre end sin Kone.

Det har været et godt forsynet Hus, som Degnen Mr. Clausen boede i. Han har aabenbart siddet lunt inden Døre. Det har nok været en glatraget fin Herre, der ved højtidelige Lejligheder optraadte i Kjole og hvidt Kravetøj. Han har røget Tobak, drukket Kaffe, The og Øl. Om Aftenen har han siddet i Stuen med de røde Gardiner ved Bilæggeren med det tændte Tællelys i Tinstagen og læst i sine Bøger, medens 8 Dages Værket dikkede Tiden ud over Stuen og meldte, at det snart var Sengetid, saa han maatte søge til Sengekammeret og søge Hvile og Ly mod Kulden under den uldne Overdyne. Mange Gange maatte Lyset »snydes« med Lysesaksen for at brænde klarere, og engang imellem maatte Pigen ud i Køkkenet for at fyre med Tørv i den gamle Bilæggerovn, som stak sin »Mave« frem i Stuen fra Indfyringsstedet derude. Om Flasken i Chatollet har været en Klukflaske, saa Fatter engang imellem har taget sig en Hjertestyrkning, er ikke godt at vide. — Om Sommeren har han sammen med Pigen passet de 2 Køer, 6 Faar og 4 Gæs samt syslet med sine mange Bistader. Udbyttet af Driften kunde delvis ses paa Loftet, hvor der laa 14 Tdr. Korn foruden Uld, Hør og Hørgarn. Vuggen var ogsaa sat paa Loftet, da de kun havde en Søn, som var vokset fra den. Kontante Penge og Obligationer fandtes i Boet, saa det kunde give Overskud til Arvingerne.

Nicolai Clausens Efterfølger baade i Embedet og Ægteskabet blev altsaa Hans Hansen. Han førte nogle Processer, hvorefter Tingprotokollen fortæller følgende:

»Da det er blevet oplyst og bevist fra først, hvorledes at Degnen Mr. Hansen i Syndersøe haver ærrørigt og meget beskæmmeligt udskældet Gaardmanden Niels Berentsen for en Tyv og Skiælm baade i en Gaardmands Gaard i Vedby saa og paa Søndersø Byes Gade, hvor mange Mennesker var forsamlet, den Dag at Bogense Market sistleden var, hvilket hans Herskab, Høyædle og Velbaarne Hr. General Adjutant Schøller til Margaard, og Niels Berentsen med Forældre, saa meget mere finder sig hoyligen beføjet at tiltale Degnen Mr. Hansen for, som Bonden altid har forholdt sig som en brav og uberygtet Bondemand i Byen og uden for, og paa det at meerbemeldte Degn Mr. Hansen vedbørlig kan undgielde derfor efter Loven og den Paastand, som jeg derom agter inden Retten at formere.....«

Degnen skal altsaa stævnes for Herreds Retten i Særslev d. 12. Oktober »og derefter Dom at lide til vedbørlig Undgieldelse for de ærrørigge beskæmmelige Ords Udsigende — — —«

(Skovby Herreds Ting 12. Oktober 1784).

Degnen svarede, at han kun havde sagt til ham, at »Hæleren er lige saa god som Stjæleren, og hvor jeg finder min Vare, der finder jeg og min Tyv«. Retten opfordrede ham til at sige, hvorfor han brugte de nævnte Ord, men han vilde intet sige og tilføjede, at det maatte godt bekendtgøres for »hele Byens Mænd«.

Sagen blev indladt til Dom med de Ord: »— Bliver min ærbødige Paastand, at Degnen Hans Hansen i Søndersø 1) bør undgælde efter Loven og møde personlig inden denne Ret under daglig Straf at gøre Niels Bærentsen en offentlig Afbigt, saaledes som Retten eller Niels Bærentsen lader ham foreskrive, saavelsom til de ommeldte ærrørigge Ords Mortification og Udslettelse, at være talt i ufornuftig Overilelse uden at vide nogen Grund dertil, og derfor ikke bør komme Niels Bærentsen med Kone, Børn og Familie til mindste Forkleinelse i nogen Maade, og 2) at erlægge til Sognets Fattige 20 Rdl. og ligesaameget til Sante Hans Kirke i Odense eller Justitz Cassen samt 3) indstiller derhos, hvorledes Degnen Mr. Hansen for sin dristige og farlige Forhold i sit Svar paa min Beskikkelse med Æds Bekræftelse bør tillige anses som samme er øvet imod det, der er omvunden over ham, 4) betale Processens Omkostninger«.

Hertil siger Hans Hansen, at han vel har anvendt de to førnævnte Ordsprog, »men aldrig sagt sligt af nogen Had eller Ube-

sindighed mindre af nogen Hensigt til Kroemanden eller hans Kone, men Aarsagen til min Udsagn er her for vidtløftig at fremføre, desuden deres Velædelhed noksom bekiendt, erklærer sig villig til Forlig, naar Niels Bærentsen vil tilstaa, at han har fejlet«. Sagen blev senere forligt og frafaldet.³⁾

Samme Aar føres der atter Klage over Degnen, som har forset sig over for Børnene:

Jeg hører, at Degnen i Sønderse haver ført Klage over mig og mine Forældre, at vi ikke haver givet ham Penge for min Konfirmation. Jeg ved ikke, hvor det staa skrevet, at han skal have 3 Mark saavel for mig, som han aldrig har lært noget, saavel som for de andre, han har haft den hele Vinter. Da jeg, førend jeg kom i Skole, kunde min Læsning, saasom jeg ikke kom i Skole førend efter Nytaar, fordi jeg var meget syg den første Uge, at jeg kom i Skole. Da holdt han ikke Skole uden i to halve Dage, da han ikkun faa Tider er til Stede, det hændte sig engang, at Degnekonen tilspurgte mig nogle Sprog af Bibelen, hvor jeg svarede hinde hvert Kapitel, hvor det stod skrevet, hvorover Degnen svarede, at han ikke kunde gjøre mig det efter, bad jeg ham, at han vilde høre mig et Capitel af Bibelen, som jeg havde lært, som findes beskrevet i Mathæi Evangelium det 23. Capitel, hvortil Degnen blev fortørnet og søgte belejlig Tid, da jeg lidet smilede, gav hand mig en Ørtæve, at jeg hafde nær bekvimed, hvoraf jeg blev ganske tunghør og ikke kunde høre, hvad Præsten tilspurgte mig, da nødtes jeg til at sige det for min Fader, saa gik min Fader til Præsten og begerede, at jeg ikke skulde komme mere til Degnen, saasom han slog to Piger for et Aars Tid siden, saa de var ganske med blaa Streger, og den ene laa syg nogen Tid, og en Dreng slog han i Vinter, at hans Kæve blev ganske hoven, og tog i hans Haar og støtte hans Hoved til en Væg, han har jevnlig gaaet til Kroen, og han har slaaest med en Hesteskærer ved Navn Jost Pædersen⁴⁾ om deres Hestepranken. Nu kommer hand ikke i Kroen, fordi han ikke kan enes med Kromanden og hans Sted Søn, han synger over Lig,

³⁾ Efter Folketællingslisterne 1787 var Degnen Hans Hansen 27 Aar, da Processen stod paa. Niels Bærentsens Navn findes ikke før 1801, da der nævnes en Indsiddet paa Aftægt N. B., 44 Aar gl. Kromanden hedder da Rasmus Bærentsen og er 46 Aar gl. Hans gl. Moder, som er 84 Aar gl., er Enke efter 5. Ægteskab og bor hos ham.

⁴⁾ En 30aarig Gaardmand i Søndersø.

saa plukker han dem 3 Mark af, tilmed er det usandfærdig Tale, at han haver sagt om Præsten, thi han har aldrig faaet eller forlanged Degns Penge har han sagt, at han vilde være fornøjet med, hvad vi vilde give ham.

Jeg er ringe, jeg beder tag til Takke med min Vankundighed her — — —

Søndersø Skov

d. 8. Maj 1784.

Elias A(n)dersen.

Hans Hansen maa have været en Mand med literære Interesser, eftersom han^e efterlod sig en efter Tidens Forhold stor Bogsamling, hvoraf flere Bøger paa Latin og Tysk. Det er især religiøse Bøger, der har staaet i den tarvelige Boghylde, som af Skifteretten blev vurderet til 8 Skilling. Af Titelen paa Bøgerne kan man se, at Ejeren har været teologisk Student, hvad de fleste Degne altid var. I samme Egenskab skulde han rimeligvis prædike i Kirken, naar Sognepræsten Kannevorff var forhindret. Nogle Aar senere havde Degnen ikke Adgang til Prædikestolen, men maatte nøjes med at læse en Prædiken i Degnestolen efter Præstens Anvisning.

Han havde 3 Børn i Huset hos sig at undervise for Betaling. Da han døde i Aaret 1789, var han en ung Mand paa 32 Aar, og hans Kone var 60 Aar gammel. Hans Hansen efterlod sig et rigt Indbo, hvoraf her nævnes følgende Bøger:

Passionen, 3 Dele, 1 Rdl., Brockmans Huuspostil, 2 Mark, Naschous Religions Artikle, 8 Sk., Arnolds Sande Kristendom, 8 Sk., Schøller over Evangelierne, 2 Mark, Kruuse over Evangelierne, 2 Sk., Glassii Exegese 8 Sk., Thom Wandel over det gl. Thest., 8 Sk., C. Kruuses Ligprædikener, 8 Sk., Den nye Salmebog, 2 Mark, Beiers sande Messias, 4 Sk., Paradises Urtegaard, 4 Sk., Dødsrigets Taler, 1 Mark, Joh. Ahrnts sande Christendom, 2 Mark, Herslebs Prædikener, 2 Mark, Ewalds Tidsregister, Jonges Homiletische Dispositioner m. fl. — Af det øvrige Indbo skal kun nævnes 1 Pels, 1 Slobrok, 1 Sadel, 1 Søvlommeur og 1 forgyldt Spejl, som formedelst Mandens lange Sygdom var udsat som Pant hos Kromandens Enke i Søndersø. Iøvrigt var der som sagt et righoldigt Indbo, men af Kreaturer nævnes kun 5 Faar og 1 Vædder.

Efter Hans Hansens Død blev Lærer Seidler fra Snestrup, en Søn af Skarpretteren i Nyborg, kaldet til Sognedegn i Søndersø. Her meddeles hans Kaldsbrev og et Par anbefalinger, hvoraf der faas et ganske godt Billede af Tidens Skoleforhold.

Tønne Bloch S. Theologiae, Doctor, Biskop og Superintendent over Fyens Stift, Medlem udi det kongelige norske Videnskabers Selskab kiender og herved gør vitterligt, at som Høyædle og Velbaarne Hr. Gustav Grüner v. Schøller til Margaard, hans kgl. Mayestæts høybestalter General-Adjutant og Major ved det Holsteenske Rytter-Regimente, haver kaldet og antaget den hæderlige Christian Seidler, hidtil Skoleholder ved Snekstrup Skole udi Paarup Sogn, til at være herefter Sogndegn for Søndersøe Menighed her i Fyen udi den forrige og nu ved Døden afgangne Sogndegn Hans Hansens Sted efter det hannem derpaa under 14. hujus meddelte Kaldsbrevs videre Formeldning. Saa haver han sig for mig som sin Biskop fremstillet, og efter at jeg ved holden Examination og Overhørelse har funden ham duelig og beqvem til Degneembedet, saa bliver han og nu herudi af mig som en ret doceret Sogndegn for bemeldte Søndersøe Menighed antagen; thi skal han, efter den Eed han derpaa for mig, i Følge Ritualen gjort og aflagt haver, dette sit anbetroede Embede baade inden og uden Kirken og Skolen med alt hvis dertil hører, troelig og forsvarlig forrette, Børne-Lærdom og Undervisning flittig efter Loven beopagte, sit Liv og Levned Christelig og anstændig fremdrage, sin Biskop, Provst og Sognepræst i Embeds Sager hørig og lydlig være og sig i alle Maader efter hans kgl. Mayestæts allernaadigste Lov, Kirke-Ritual og Forordninger allerunderdanigst og aldeles rette og forholde. Til Nyborg Latine Skole skal han aarlig i rette Tide i Følge det indrettede og allernaadigst confirmerede Reglement af Dato 28de Juny 1740 pensere tree Rigsdaler. Saa skal han og, i Steden for den ved allernaadigst Reskript af 17. October 1781 fastsatte 12te Deel af Kaldets angivne Indtægter, svare i aarlig Enke-Pension til Formandens Enke, saalænge hun lever og i Enke Stand hensidder, i Følge hans Kaldsbrev og efter hans Eget godvillige Tilbud den Summa Tolv Rigsdaler dog uden nogen Følge for hans Hustru i Fremtiden.

Og fremsendes han nu herved af mig til Sognepræsten Hr. Mathias Jacob Kannevorff, at han ham den første Søndag ske kan udi samme Menighed indsætter, hans Kaldsbrev og denne min Kollaets for Menigheden oplæser, hans bedste taler og dennem til al Pligt, Lydighed og Kiærlighed formaner og at de deres Børn flittig til Undervisning hos ham fremkomme lader. Jeg ønsker ham og dennem Naade, Lykke og Velsignelse af Gud vor Fader i Jesu Christo vor Herre.

Odense Bispegaard d. 20. Aug. 1789.
Bloch.

Sognepræsten i Paarup Hr. Mag. Gottschalcks Vidnesbyrd om Lærer Seidler i Snekstrup:

Da Hr. Christian Seidler, Skoleholder ved Snekstrup Skole i mit Annex Sogn Paarup, begiærer mit Vidnesbyrd om sit Embeds Forhold i den Hensigt at søge Forfremmelse og bedre Lykke, saa kan jeg, som hans Sogne Præst, efter Embeds Pligt, Villighed og en god Samvittighed ikke nægte ham det Vidnesbyrd, at han nu næsten i 9 Aar har i Snekstrup Skole givet bestandig de ønskeligste Prøver baade paa sin

Beqwemhed, Duelighed og Flid i at anføre Sognets Ungdom ei allene til de sædvanlig udforderet og fornødne, men og til meget videre Kundskab og har tillige i samme Tid ført saa ustraffeligt dydigt og christeligt et Liv, at han da har givet enhver haade i blandt Unge og Gamle i Sagnet det bedste Exempel, saa at hvor nødig jeg end ellers vilde for Snedstrup Skole og mig selv skilt ved saa beqwem og duelig en Mand, saa maa jeg dog ønske, og ønsker ham og af Hjertet Hæld og Lykke til de bedste Forfremmelser, og har de bedste Grunde til at anprise ham alles deres Godhed, som maatte kunne bidrage til hans større og bedre Lykke.

Odense den 8. December 1787.
Gottschalck.

Mr. Christian Seidler har en 3 Aars Tid ved Syndersøe Menighed været Sogne Degn og Skoleholder, har forrettet samme Embeder forsvarelig og upaaklagelig tillige ført et anstændigt og exemplarisk Levnet, og nu ved Forflyttelse haaber at forbedre sine Omstændigheder har derfor min ringe Recommendation begierende, den jeg ikke har villet eller med Føye har kunnet nægte, da jeg med Sandhed kan i begge ovenmeldte Henseender bevidne hans skikkelige Opførsel og — ønsker ham derfor paa bedste Maade recommanderet.

Syndersø 8. Okt. 1792. Kannevorff.

Christian Seidler var kun c. 3 Aar i Søndersø. Efter Tidsangivelsen paa ovennævnte Anbefaling fra Kannevorff var han der i Aaret 1792, og man maa vel gaa ud fra, at det er rigtigt; men et Skifte foretaget i 1791 efter Degnens afdøde Hustru Marie Margretha Seidler, Enke(?) efter Christian Seidler, siger noget andet. Imidlertid maa det nok betragtes som sikkert, at han er flyttet til Klinte—Grindløse, hvad meget vel kan passe, selv om Hustruen er død i Søndersø. Ifølge Skifteberetningen havde de 2 Døtre, 19 og 10 Aar gamle, og Degnen S. Lind i Vigerslev blev Børnenes Værge. — Foruden de sædvanlige Møbler havde de en sorthielmet Ko, 16 Aar, 6 Rdl., en blakbroget dito, 15 Aar, 8 Rdl., 2 Faar med 2 Lam, 3 Rdl. 2 Mark, 2 Væddere, 2 Rdl. 3 Mark, 2 Sviin, 2 Rdl. 4 Mark. Hele Boet blev vurderet til 229 Rdl., hvorfra følgende Gældsposter maatte fradrages:

1) Jesper Larsen, Gmd. i Vedby, 100 Rdl., 2) P. Rasmus Østrup i Odense ligesom og forrige efter Oblig. 32 Rdl., 3) S. Thomsen, Taarupgaard, 10 Rdl. 4 Mark, 4) Kannevorff i Søndersø efter Bevis, 12 Rdl., 5) Forvalter Hennerup paa Dallund, 15 Rdl., 6) Rasmus Berentsen, Kromand i Søndersø, 9 Rdl., 7) Den salig Begravelses Bekostning angives til i det mindste 10 Rdl., 8) Enkemandens ligesaa 10 Rdl., 9) Stemplet Papier 5 Rdl. 3 Mark.

Den sidste Sognedegn i Søndersø, Christian Pedersen, var ogsaa Skoleholder i Snestrup, da han 12. Oktbr. 1792 blev kaldet til Søndersø. Han tog sin Afsked 1826 og døde 25. Maj 1831, 79 Aar gl. efter 42 Aars Ægteskab med Maren Johanne Jørgensen. Pedersen var meget flittig og underviste somme Tider Børnene i sin egen private Lejlighed, naar Skolestuen ikke var i Orden. I Aaret 1803 saa han sig nødsaget til at klage til Amtmanden og Biskoppen over manglende Naturalydelser fra en Gaardmand i Sognet, og da Skrivelsen giver interessante Oplysninger om Degnenes Lønforhold, gengives den her:

Underdanigst Ansøgning!

Skovby 1803.

Da til Søndersø Sogns Degne-Kald fra Oldtiid er tillagt, som Degne-Embeds Løn af hver Mand i Sognet: et Brød og Æg, hvilket til mine Formænd og mig hidtil rigtig og upaaklagelig er bleven leveret af enhver med et Brød aarlig af Vægt fra 10 til 13 Pund og ofte derover; og af enhver 20 Æg. Saa har nu mødt mig den Ubehagelighed fra en eneste Mand, navnlig unge Hans Jensen, Gaardmand i Søndersø Bye paa Dallunds Gods, at han forige Aar leverede mig som sædvanlig hans 10 Æg og et saare lidet Brød, som Overbringeren for dets Ringheds Skyld, gav Navn af Brikke, og som jeg /: maaske som naturligt :/ yttrede mig, det var langt under det sædvanlige af ham og de andre i Sognet hidtil havde givet mine Formænd og mig, som kan bevidnes af en Afskrivnings Bog af 2de mine Formænd, og af mig selv i 10 Aar. Han vil nu ikke yde mig min tillagte Degne Løn, førend han bestemt faar at vide, hvor mange Æg jeg skal have, og hvor meget Brødet skal veje, hvilket jeg efter den Oplysning, jeg kan give ham, har bekjendtgiort ham det saaledes: Efter mit Kaldsbrevs Lydelse, skal jeg baade af visse og uvisse Indkomster nyde for mit Embeds Førelse, ligesom mine Formænd nyt haver, hvilket jeg og har af heele Sognet i 11 Aar, og af ham i 10 Aar. Desuagtet er mig endnu af ham for dette Aar ikke bleven leveret Æg, som var forfalden Paaske, ey heller Brød, som skal være af forrige Aars Grøde. Som dette ikke kan erholdes uden bestemt Resolution fra den høye Øvrighed, hvor meget han skal yde mig; nødsager dette mig til underdanigst paa Grund af mit Kaldsbrev; saa og, den skadelige Indflydelse det kan have for mig for de andre i Sognet, om han kunde /: som han maaske ønskede og hensigtede :/ afkorte eller reent tilbageholde mig Lønningen for mit Embeds Førelse :/ at ansøge Høy- og Velbaarne Hr. Kammerherre og Stiftsbefalings Mand von Giersdorff, og Høyærværdige Hr. D. Biskop Blok, De gunstig ville understøtte mig min Ret, og give Resolution til bemeldte unge Hans Jensen, hvad han er pligtig at yde mig efter det, som oven er anført, da jeg, som en fattig Mand ikke formaar at søge min Ret ved Rettens Gang. —

I haabefuld Forventning om en gunstig og billig Opfyldelse, har jeg den Ære at forblive
Deres

Høy- og Velbaarenheds HER Kammerherre og Stiftsbe-
falingsmand v. Giersdorffs Høyædle og Høyærværdig-
heds HER D: Biskop Bloks

underdanigste Tiener

Petersen.

Søndersø d. 29. Aug. 1803.

Sogne Degn og Skole Lærer for
Søndersø Menighed i Schoubye Herred.

I Kopibogen for Bisparkivet 1803 for 15. Oktober findes følgende Svar paa Ansøgningen:

Til Herredsfogeden over Schoubye Herred S. T. Hr. Justits Raad Knudsen, Odense.

Odense d. 15. Oktober.

Sognedegn og Skolelærer Petersen af Søndersø under det Deres Velbyrdighed anfortroede Schoubye Herred har ved Pro Memoria til Stiftet af 29. Aug. sidstleden besværet sig over Gaardmand Hans Jensen, Søndersø, der paa egen Haand har tilbageholdt det halve, eller 10 af den Snees Æg, som hidtil til Sognedegnen af hans paaboende Gaard er svaret, samt i Steden for et Brød af 10 til 12 Punds Vægt — ikkun har leveret et Brød af langt mindre Vægt, der Overbringeren, for dets Ringheds Skyld, ikkun selv gav Navn af Brikke.

Da nu Lovene 2—15—10 hiemler Degnen den sædvanlige Ydning af Brød og af Æg, saaledes som Bønderne hidtil have givet samme og det Rescript for Fyens Stift af 28. Juni 1740 paalægges Amtmanden at se derhen, at Bønderne rigtig yde til Sognedegnen, hvad Andeel de af Midsommers Tiende Lam, Giæs, Æg samt paa visse Brød af Bønderne have nydt, saa maatte det behage Deres Velbyrdighed om saadan Sognedegnens lovlige Adkomst at underrette Gaardmand Hans Jensen af Søndersø med Tilhold at yde Sognedegnen, hvad han fra Arrilds Tiid af Gaardens forrige Beboere samt hidtil af ham selv, har uforandret oppebaaret, da han i viidere Vægrings Tilfælde udsætter sig selv for Sag, til hvis Udførelse Sognedegnen vil paa nærmere Ansøgning kunne gjøre sig Haab om allernaadigst beneficie processus Gratuiti.

Gersdorff. Clod.